

Ένα σχολείο καθρέφτης μας

Πρόγραμμα συμπερίληψης
βασισμένο στη μετασχηματίζουσα μάθηση

Μαριάννα Μπαρτζάκη, Σ.Ε. ΠΕ70, 6ης θέσης δασκάλων Αχαΐας
Ηλιάνα Σάρρα, ΠΕ70 Ε.Α.Ε., 2ο ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. Αχαΐας

Εικονογράφηση εξώφυλλου: Ευθύμης Αργυράκης
Επιμέλεια: Χαράλαμπος Γούτσος

Περιεχόμενα

Θεωρητική πλαισίωση	3
Ένα σχολείο καθρέπτης μας.....	4
1η Δράση για εκπαιδευτικούς: Τα παπούτσια του Λουίς.....	6
Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης 1ης Δράσης για Εκπαιδευτικούς.....	9
2η Δράση για εκπαιδευτικούς: Μελωδίες Συμπερίληψης.....	11
Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης 2ης Δράσης για Εκπαιδευτικούς.....	13
1η Δράση για Μαθητές: Βιωματικό εργαστήριο με αξιοποίηση έργων ζωγραφικής	15
2η δράση για μαθητές: Η Αργυρώ γελάει.....	22
Αξιολόγηση 2ης δράσης για μαθητές.....	24
3η δράση για μαθητές: «Το Τρέξιμο της Ελπίδας»	30
Αξιολόγηση 3ης δράσης για μαθητές.....	32
1 ^η Δράση για γονείς: Βιωματικό εργαστήριο με θεατρικό δρώμενο	33
Αξιολόγηση 1 ^{ης} Δράσης για γονείς: Δρώμενο: «Αόρατος στο διάλειμμα»	36
2η Δράση για γονείς- βιωματικό εργαστήριο βασισμένο στη Λογοτεχνία	39
Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης 2 ^{ης} δράσης για γονείς.....	41

Θεωρητική πλαισίωση

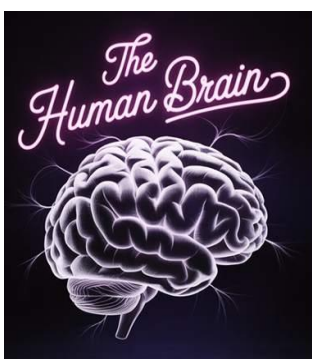
Συνοπτικά:

Θεωρητικό Πλαίσιο	Κύριες Αρχές	Προτεινόμενη Εφαρμογή
Συμπερίληψη	- Ισότητα, πρόσβαση και συμμετοχή για όλους- Αντιμετώπιση διαφορών ως δεξιότητες- Εκπαιδευτικοί ως φορείς αλλαγής	- επαγγελματική ευαισθητοποίηση και επιμόρφωση- Ψηφιακά / μικτά περιβάλλοντα μάθησης- Συνεργατικές πρακτικές (συν-διδασκαλία κ.ά.)
Μετασχηματίζουσα Μάθηση	- Αναστοχασμός και αμφισβήτηση στερεοτύπων- Τέχνη ως διδακτικό εργαλείο- Εκπαιδευτική αλλαγή μέσω συνάντησης εμπειριών	- Ενσωμάτωση κριτικής και δημιουργικής μάθησης στο σχεδιασμό- Διδακτικές δράσεις με αισθητική εμπειρία- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε μετασχηματίζουσες μεθόδους

Αναλυτικά στους παρακάτω συνδέσμους:

Η αναγκαιότητα εφαρμογής της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης στα σχολεία του σήμερα

Ηλιάννα Σάρρα, εκπαιδευτικός ΠΕ70ΕΑΕ, 2ο ΚΕΔΑΣΥ Αχαΐας
lianasarra@hotmail.com

Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση

Βασισμένο στη θεωρία του Jack Mezirow

Μια εισαγωγή στη θεωρία που μετασχηματίζει τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τη μάθηση και την προσωπική ανάπτυξη.

Dr Marianna Bartzakli

Ένα σχολείο καθρέπτης μας

Σκοπός:

Η ενδυνάμωση της σχολικής κοινότητας με στόχο την ουσιαστική **συμπερίληψη όλων των μαθητών**, ανεξαρτήτως κοινωνικής, πολιτισμικής, γλωσσικής ή μαθησιακής ιδιαιτερότητας ή αναπηρίας μέσω της **μετασχηματίζουσας μάθησης και της τέχνης ως μέσο προσωπικής έκφρασης και διαλόγου**.

Ειδικότερα τα επιμέρους ΠΜΑ που αφορούν εκπαιδευτικούς, γονείς και μαθητές εξειδικεύονται ως εξής:

Οι εκπαιδευτικοί στο τέλος του σχολικού έτους να είναι ικανοί να:

1. Περιγράφουν την έννοια της συμπερίληψης και της μετασχηματίζουσας μάθησης τόσο θεωρητικά όσο και περιγραφικά δίνοντας παραδείγματα σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.
2. Ενισχύουν με συγκεκριμένες δράσεις και τεχνικές διαχείρισης την ενσυναίσθηση και την αποδοχή της ετερότητας σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.
3. Αναπτύξουν δράσεις καλλιέργειας κουλτούρας ένταξης στο σχολείο τους, με εφαρμογή τουλάχιστον πέντε παρεμβάσεων ανά σχολείο και με αξιολόγηση βιωσιμότητας αυτών κατά ποσοστό 70%

Οι γονείς στο τέλος του σχολικού έτους να είναι ικανοί να :

1. Περιγράψουν την έννοια της συμπερίληψης και της μετασχηματίζουσας μάθησης καθώς και τον ρόλο τους στην ενίσχυση αυτών, μέσα από πρακτικά παραδείγματα σε ποσοστό 70%.
2. Εφαρμόζουν στρατηγικές ενσυναίσθησης, αποδοχής της διαφορετικότητας και μη στιγματισμού στο σπίτι μέσα από παιχνίδια, διαλόγους και ενδυνάμωση θετικών προτύπων σε ποσοστό 70%.
3. Να συμμετέχουν τουλάχιστον σε τρεις δράσεις συμπερίληψης του σχολείου σε ποσοστό 70%

Οι μαθητές στο τέλος του σχολικού έτους να είναι ικανοί να:

1. Αναγνωρίζουν και να περιγράφουν την έννοια της συμπερίληψης μέσα από παραδείγματα καθημερινά, παιχνίδια ή βιωματικές δραστηριότητες σε ποσοστό 70%
3. Συμμετέχουν ενεργά σε δράσεις μετασχηματίζουσας μάθησης για προαγωγή της ενσυναίσθησης, αποδοχής, συμπερίληψης κτλ σε ποσοστό 70%
4. Να υλοποιήσουν ενεργά δύο τουλάχιστον ενταξιακές παρεμβάσεις σε ποσοστό 70% υιοθετώντας τον ρόλο του ενεργού πολίτη. Ως *ενταξιακές παρεμβάσεις* ορίζονται δράσεις που προάγουν την κοινωνική ένταξη, την ισότητα, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα και τη συμπερίληψη ευάλωτων ή περιθωριοποιημένων ομάδων (π.χ. δράσεις ενάντια στις διακρίσεις, συμπεριληπτικά εργαστήρια, παρεμβάσεις στον σχολικό/τοπικό πληθυσμό κ.ά.). Η *υλοποίηση σε ποσοστό 70%* σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες πρέπει να συμμετάσχουν ουσιαστικά σε τουλάχιστον το 70% της διαδικασίας σχεδιασμού, οργάνωσης και εφαρμογής κάθε παρέμβασης. Δηλαδή, να εμπλακούν ενεργά όχι μόνο στην τελική δράση, αλλά και στον σχεδιασμό, στη λήψη αποφάσεων, στην επικοινωνία ή την αξιολόγηση της παρέμβασης.

Διάρκεια: 6 μήνες

Συντονιστές

Μαριάννα Μπαρτζάκη ΣΕ 6^{ης} Θέσης Δασκάλων

Ηλιάνα Σάρρα, εκπαιδευτικός ΠΕ70ΕΑΕ, 2^ο ΚΕΔΑΣΥ ΑΧΑΪΑΣ

Συνεργάτες

2^ο ΚΕΔΑΣΥ Αχαΐας

Σ.Ε.

ΕΔΥ

ΔΟΜΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

1. Εισαγωγική Φάση (1ος μήνας):

Στόχος: Κατανόηση της έννοιας της συμπερίληψης και της μετασχηματιζουσας μάθησης.

- **Εργαστήριο Εκπαιδευτικών:**
«Μετασχηματιζουσα Μάθηση στην Εκπαίδευση – Από τη θεωρία στην πράξη»
 - ο Θεωρητική εισαγωγή
 - ο Αυτοαξιολόγηση στάσεων και εμπειριών
 - ο Ανάλυση περιστατικών μη συμπερίληψης
- **Ενημερωτική συνάντηση με γονείς:**
«Τι σημαίνει συμπερίληψη; Πώς μπορούμε να συμβάλλουμε; Ποιες είναι οι δικές μας στερεοτυπικές αντιλήψεις ή ανασφάλειες;»,
- **Εργαστήριο για μαθητές :**
«Ο καθένας είναι μοναδικός» – παιχνίδια γνωριμίας, συζήτηση, ζωγραφική

2. Μετασχηματιζουσα μάθηση (2ος–5ος μήνας):

Εργαστήρια σε εκπαιδευτικούς- γονείς- μαθητές με στόχο τη συμπερίληψη σύμφωνα με τα ΠΜΑ που αναφέρονται παραπάνω. Αναλυτικά όλες οι δράσεις- βιωματικά εργαστήρια παρουσιάζονται στις επόμενες σελίδες.

1. Αναστοχασμός – Αξιολόγηση- Διάχυση- Νέα Βήματα (6^{ος} μήνας).

Παρουσίαση αξιολόγησης προγράμματος, διάχυση αποτελεσμάτων και συζήτηση για απόφαση νέων βημάτων.

2. Εμπλεκόμενα Μαθησιακά Αντικείμενα

Το παρόν πρόγραμμα μπορεί να εφαρμοστεί σε μαθησιακά αντικείμενα όπως η Γλώσσα, η ΚΠΑ, η Μελέτη Περιβάλλοντος, τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και ενότητες Ενεργού Πολίτη.

1η Δράση για εκπαιδευτικούς: Τα παπούτσια του Λουίς

Βιωματικό εργαστήριο με προβολή ταινίας κινουμένων σχεδίων

Περιγραφή

Σε αυτό το εργαστήριο οι εκπαιδευτικοί παρακολουθούν την ταινία κινουμένων σχεδίων «Τα παπούτσια του Λουίς». Πρόκειται για μια ταινία που περιγράφει την ιστορία ενός αγοριού με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) μέσα από την αυτοπαρουσίασή του στην καινούρια του τάξη. Στόχος είναι οι εκπαιδευτικοί να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά των ατόμων με ΔΑΦ αλλά και να διαπιστώσουν ενταξιακές πρακτικές που μπορούν να εφαρμόζουν στο σχολείο μέσα από τη μετασχηματίζουσα μάθηση.

Γενικά στοιχεία

- ✓ **Διάρκεια δράσης:** 2 ώρες
- ✓ **Χώρος:** Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του σχολείου
- ✓ **Συμμετέχοντες:** εκπαιδευτικοί των σχολείων
- ✓ **Συντονιστές:** Μπαρτζάκη Μαριάννα ΣΕ70, Σάρρα Ηλιάνα εκπαιδευτικός ΠΕ70ΕΑΕ

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι εκπαιδευτικοί μετά το τέλος της παρέμβασης να είναι ικανοί να:

1. Αναγνωρίζουν και να περιγράφουν την έννοια της συμπερίληψης και της μετασχηματίζουσας μάθησης μέσα από καθημερινές πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν στο σχολείο σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.
2. Να διαχωρίζουν τις συμπεριληπτικές από τις μη συμπεριληπτικές πρακτικές σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.
3. Αναγνωρίζουν την ανάγκη εφαρμογής δράσεων και τεχνικών διαχείρισης για την καλλιέργεια ενσυναίσθησης και την αποδοχή της ετερότητας σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.

Δομή εργαστηρίου

1. Υποδοχή & Γνωριμία (15 λεπτά)

Εκτιμώντας τους άλλους - ΤΙ ΣΕ ΚΑΝΕΙ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟ;

1. Ζητάμε από τους εκπαιδευτικούς να καταγράψουν μια σύντομη λίστα με πράγματα που εκτιμούν σε άλλους εκπαιδευτικούς των σχολείων τους.

Θα μπορούσαν να αναφερθούν:

- ✓ οι διδακτικές πρακτικές τους
- ✓ ταλέντα ή δεξιότητες
- ✓ χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους (χιούμορ, ειλικρίνεια)
- ✓ θετικές αλληλεπιδράσεις με άλλους (γονείς – μαθητές)

2. Ζητάμε από τους εκπαιδευτικούς να αναφέρουν ποιο χαρακτηριστικό τους θαυμάζουν οι άλλοι σε αυτούς.

Στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση και σύγκριση - αντιπαράθεση: «Ποιες ομοιότητες μοιράζεστε με τους συναδέλφους σας; Ποια χαρακτηριστικά έχετε που σας κάνουν να διαφέρετε;».

2. Προβολή της ταινίας «Τα παπούτσια του Λουίς» (1ωρα και 30 λεπτά)

https://www.youtube.com/watch?v=In4n3iKeMq0&t=280s&ab_channel=PsarolocoMediaLiteracyProject

Σκοπός: Συνειδητοποίηση της ευθύνης όλων στην κατανόηση της διαφορετικότητάς του κάθε παιδιού, στην ανάγκη διαφοροποιημένης προσέγγισης και στην ενίσχυση της κοινωνικοποίησής του και της συμμετοχής του σε όλες τις δράσεις της σχολικής καθημερινότητας.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΑΙΝΙΑΣ

Η ιστορία ξεκινά και τελειώνει με την αυτοπαρουσίαση του Λουίς, ενός μαθητή με ΔΑΦ, μπροστά στην καινούρια του τάξη. Το σενάριο εμπνέεται από την συνέντευξη του Josef Schovanec, ενός διάσημου Γάλλου αυτιστικού φιλόσοφου και οι σκηνές είναι αποτέλεσμα των μαρτυριών ατόμων με ΔΑΦ.

Συγκεκριμένα, αποτελεί μία πρόταση ένταξης των μαθητών με ΔΑΦ στην τάξη δίνοντας την ευκαιρία στο ίδιο το παιδί να παρουσιάσει τον εαυτό του σε όλους και να ξεκινήσει να σχετίζεται με τους συμμαθητές του αντί να αποκλείεται αμέσως από αυτούς.

Τα παπούτσια έχουν συμβολικό χαρακτήρα στην ιστορία. Λειτουργούν ως το επίκεντρο της πλοκής και είναι το νήμα που συνδέει τα γεγονότα που παρουσιάζονται το ένα με το άλλο. «Για τον Λουίς τα παπούτσια του είναι ο προσανατολισμός του στον κόσμο». Ακολουθεί συγκεκριμένο καθημερινό τελετουργικό με τα παπούτσια του για να νιώθει πιο άνετα. Αυτό αναδεικνύει τις συμπεριφορές αυτοδιέγερσης και τις στερεοτυπίες των ατόμων με ΔΑΦ. Γενικά πιστεύεται ότι οι συμπεριφορές επαναλαμβάνονται επειδή προσφέρουν στο παιδί μια ευχάριστη αισθητηριακή ανακούφιση και το βοηθούν να αυτορυθμιστεί και να αντέξει τα περιβαλλοντικά ερεθίσματα (θόρυβος, οσμές, άλλα άτομα).

Τα παπούτσια αντιπροσωπεύουν το περπάτημα – ένα μονοπάτι που πρέπει να διανύσουμε – ένα ταξίδι στο οποίο μας φέρνει ο Λουίς βάζοντάς μας στα παπούτσια του.

Δραστηριότητες

1. «Συνάντηση με τον Λουίς»

- Τι είδους πράγματα κάνει ο Λουίς;
- Πώς συμπεριφέρεται;
- Ποια η δική του αντίληψη του κόσμου: μαρτυρίες και οι καθημερινές τους εμπειρίες «στην πραγματική ζωή».
- Σκεφτείτε μια στιγμή που ήρθε στην τάξη σας ένας νέος μαθητής. Πώς νιώσατε;

2. Γνωρίζοντας τον Λουίς μέσα και έξω

Εκτός από την εξωτερική εμφάνιση της φιγούρας του Λουίς γράψτε τι μπορεί να πουν και να σκεφτούν άτομα που μπορεί να μην τον γνωρίζουν.

3. Συμπερίληψη

- Τι νομίζετε ότι συνέβη στον Λουίς πριν την έναρξη της ταινίας;
- Τι μπορεί να συμβεί στη συνέχεια μετά το τέλος της ιστορίας;

«Το να είσαι διαφορετικός από τους άλλους δεν είναι πιο περίεργο από το να χωράς σε ένα καλούπι» εξηγεί ο Λουίς και επιπλέον «τα καλούπια είναι καλά αλλά μόνο για βάφλες».

Αναφέρετε συμπεριληπτικές και μη συμπεριληπτικές πρακτικές που διαφαίνονται μέσα από την ταινία, όπως αυτές εφαρμόζονται στα σχολεία του Λουίς.

4. Κλείσιμο της δράσης (15 λεπτά)

Μοίρασμα στην ολομέλεια – συζήτηση - αναστοχασμός

Πώς μπορώ να προσεγγίζω από εδώ και στο εξής έναν μαθητή μου ΔΑΦ;

Τι χρειάζεται να λαμβάνω υπόψη μου όταν συναντάω ένα άτομο με ΔΑΦ;

Πώς μπορώ να αποφύγω τον κοινωνικό αποκλεισμό ατόμων με ΔΑΦ;

Δέσμευση στον κύκλο:

Δεσμεύομαι ότι από εδώ και στο εξής θα αντιλαμβάνομαι και θα σέβομαι τις ανάγκες αισθητηριακής ανακούφισης ενός μαθητή/ μίας μαθήτριάς μου με ΔΑΦ. Θα της/του επιτρέπω την ελεύθερη έκφραση και θα την/τον προστατεύω μέχρι να γίνει πλήρως αποδεκτός/ή.

Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης 1ης Δράσης για Εκπαιδευτικούς

Τίτλος Δράσης: «Τα παπούτσια του Λουίς» - Βιωματικό Εργαστήριο για εκπαιδευτικούς

A. Αναστοχασμός βιωματικής δράσης

1. Πώς νιώσατε κατά τη διάρκεια της δράσης;

☐ Πολύ άνετα

☐ Άνετα

☐ Ουδέτερα

☐ Δυσάρεστα

☐ Πολύ δυσάρεστα

2. Ποια σκηνή της ταινίας σας άγγιξε περισσότερο και γιατί;

3. Ποιο στοιχείο της προσωπικότητας ή της συμπεριφοράς του Λουίς σας προκάλεσε τον μεγαλύτερο προβληματισμό;

B. Κατανόηση και Απόκτηση Γνώσεων

4. Σε ποιο βαθμό κατανοήσατε τα βασικά χαρακτηριστικά της ΔΑΦ μετά τη δράση;

☐ Πλήρως

☐ Σε μεγάλο βαθμό

☐ Μέτρια

☐ Λίγο

☐ Καθόλου

5. Αναφέρετε δύο (2) συμπεριληπτικές πρακτικές που θα μπορούσατε να εφαρμόσετε στην τάξη σας μετά την παρακολούθηση του κινούμενου σχεδίου;

6. Πώς κατανοείτε την έννοια της μετασχηματίζουσας μάθησης μέσα από αυτή τη δράση; Ποια η σημασία της για την προώθηση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης στο σχολείο του σήμερα;

Γ. Στάσεις και Δεσμεύσεις

7. Πώς σκοπεύετε να αλλάξετε ή να εμπλουτίσετε την προσέγγισή σας προς μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες; (Επιλέξτε όσα ισχύουν)

☐ Θα προσπαθώ να κατανοώ τις ιδιαίτερες ανάγκες τους.

☐ Θα αποφεύγω προκαταλήψεις και θα ενισχύω την ισότιμη συμμετοχή όλων των παιδιών στην τάξη μου.

☐ Θα ενθαρρύνω τους συμμαθητές τους να αποδέχονται τη διαφορετικότητα

☐ Άλλο: _____

8. Συμπληρώστε τη φράση: Από εδώ και στο εξής δεσμεύομαι να...

Ευχαριστούμε θερμά για τη συμμετοχή και την ανατροφοδότησή σας!

2η Δράση για εκπαιδευτικούς: Μελωδίες Συμπερίληψης

Βιωματικό εργαστήριο βασισμένο στη μουσική

Περιγραφή

Σε αυτό το εργαστήριο οι εκπαιδευτικοί μέσω της μουσικής πραγματεύονται την έννοια της συμπερίληψης, της αποδοχής και αναζητούν αλλαγή στην καθημερινή τους πρακτική και δράση. Μέσω του κριτικού αναστοχασμού αναζητούν ενταξιακές παρεμβάσεις στην καθημερινότητά τους.

Γενικά στοιχεία

- ✓ **Διάρκεια δράσης:** 2 ώρες
- ✓ **Χώρος:** Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του σχολείου
- ✓ **Συμμετέχοντες:** εκπαιδευτικοί των σχολείων
- ✓ **Συντονιστές:** Μπαρτζάκη Μαριάννα ΣΕ70, Σάρρα Ηλιάνα εκπαιδευτικός ΠΕ70ΕΑΕ

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι εκπαιδευτικοί μετά το τέλος της παρέμβασης να είναι ικανοί να:

1. Αναγνωρίζουν και να περιγράφουν την έννοια της συμπερίληψης και της μετασχηματίζουσας μάθησης μέσα από καθημερινές πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν στο σχολείο σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.
2. Να διαχωρίζουν τις συμπεριληπτικές από τις μη συμπεριληπτικές πρακτικές σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.
3. Αναγνωρίζουν την ανάγκη εφαρμογής δράσεων και τεχνικών διαχείρισης για την καλλιέργεια ενσυναίσθησης και την αποδοχή της ετερότητας σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.

Δομή εργαστηρίου

1. Υποδοχή & Γνωριμία Η αποδοχή μέσα από το τραγούδι (30 λεπτά)

Ακρόαση των «Αγαπάω και Αδιαφορώ» Βασίλης Παπακωνσταντίνου, «Μη μιλάς άλλο για αγάπη» Διονύσιος Σαββόπουλος

3. Προσωπικός Στίχος- Καθρέπτης: Ζητάμε από τους εκπαιδευτικούς να καταγράψουν ένα στίχο από κάθε τραγούδι που τους αντιπροσωπεύει. Γίνεται ανταλλαγή τυχαία και ο εκπαιδευτικός που παίρνει το νέο στίχο καλείται να μπει στη θέση του άλλο και να ερμηνεύσει, γιατί διάλεξε αυτούς τους στίχους.

4. Για την επεξεργασία των μουσικών κομματιών χρησιμοποιούνται οι "ρουτίνες μάθησης" (Βλέπω- Ακούω - Σκέφτομαι - Αναρωτιέμαι" - ρουτίνα για μελέτη έργων τέχνης αυξημένου ενδιαφέροντος και "Τι συμβαίνει εδώ; - Τι παρατηρείς για να το πεις αυτό;" - ρουτίνα ερμηνείας με αιτιολόγηση, καθώς και η τεχνική "Αρχή - Μέση- Τέλος" - ρουτίνα για παρατήρηση και ανάπτυξη φαντασίας, διότι αποτελεί την αφετηρία για πρωτότυπες διερευνήσεις χρησιμοποιώντας τη δύναμη της αφήγησης) του Visible Thinking και του Artful Thinking, οι οποίες βασίζονται στη φιλοσοφία του Project Zero του Πανεπιστημίου του Harvard. Καταγράφουν τι αναρωτιούνται σε post it.

5. Συζήτηση και σύγκριση - αντιπαράθεση: «Αγαπάμε- Αποδεχόμαστε τον εαυτό μας; Τους άλλους; Μοιραζόμαστε όλοι τα ίδια;»

2. Ορατότητα και φωνή στους αόρατους (45 λεπτά)

Ακολουθούν τα τραγούδια: «Αν θα μπορούσα τον κόσμο να αλλάξα» – Πυξ Λαξ – «είμαστε δυο» Μίκης Θεοδωράκης (δράση- όνειρα για συμπερίληψη)

Δραστηριότητα

Δημιουργική γραφή: επιλέγουν ανά ομάδες ένα τραγούδι από τα δύο και το θεωρούν ως μέση μιας ιστορίας. «Αν το τραγούδι είναι η μέση μιας ιστορίας, ποια ήταν η αρχή και το τέλος της;»

Κλείσιμο της δράσης (15 λεπτά)

Άκουσμα: *Con te partiro*- Andrea Bocelli και *Imagine* – Beatles.

Μοίρασμα στην ολομέλεια – συζήτηση – αναστοχασμός

Πώς μπορώ να προσεγγίζω από εδώ και στο εξής τους μαθητές μου;

Τι χρειάζεται να λαμβάνω υπόψη μου;

Πώς μπορώ να αποφύγω τον κοινωνικό αποκλεισμό;

Με βάση αυτά τα ερωτήματα:

✓ **"Διαδρομή Συμπερίληψης"**: Κατασκευάζουν σε ένα χαρτί/πάνελ έναν "δρόμο" με σταθμούς. Σε κάθε σταθμό γράφουν: *τι έμαθαν, τι θα αλλάξουν, ποιο εμπόδιο προβλέπουν, πού θα χρειαστούν στήριξη.*

✓ **"Επιστολή στον εαυτό μου"**: Γράφουν μια επιστολή προς τον μελλοντικό τους εαυτό (π.χ. 6 μήνες μετά), όπου περιγράφουν πώς θα ήθελαν να διδάσκουν συμπεριληπτικά και τι αλλαγές θα ήθελαν να έχουν εφαρμόσει. Αυτό το κρατάμε και ως αξιολόγηση, για να κάνουμε σύγκριση στο τέλος.

Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης 2ης Δράσης για Εκπαιδευτικούς

Τίτλος Δράσης: «Οι μελωδίες της συμπερίληψης» - Βιωματικό Εργαστήριο για εκπαιδευτικούς

Α. Αξιολόγηση του εργαστηρίου

Ερωτήσεις	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πλήρως
Η θεματολογία είναι εφαρμόσιμη στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική					
Το περιεχόμενο του εργαστηρίου ήταν κατανοητό και ξεκάθαρο					
Οι δραστηριότητες με βοήθησαν να συμμετέχω ενεργά					
Ο συνδυασμός μουσικής και βιωματικών τεχνικών ήταν αποτελεσματικός					
Ο χρόνος ήταν επαρκής για την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων					

Β. Ανάδειξη και κατανόηση των ΠΜΑ

Ερωτήσεις	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πλήρως
Κατανόησα την έννοια της συμπερίληψης μέσα από τις δραστηριότητες.					
Συνειδητοποίησα την έννοια της ενσυναίσθησης στην εκπαιδευτική πράξη					
Οι δραστηριότητες με ώθησαν σε κριτικό αναστοχασμό των εκπαιδευτικών, διδακτικών και παιδαγωγικών πρακτικών μου.					
Αισθάνομαι ικανός/ή να εφαρμόσω κάποιες από αυτές που παρουσιάστηκαν.					

Γ. Στάσεις και Δεσμεύσεις

1. Πώς σκοπεύετε να αλλάξετε ή να εμπλουτίσετε την προσέγγισή σας προς μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και διαφορετικό προφίλ; (Επιλέξτε όσα ισχύουν)

☐ Θα προσπαθώ να κατανοώ τις ιδιαίτερες ανάγκες τους.

☐ Θα αποφεύγω προκαταλήψεις και θα ενισχύω την ισότιμη συμμετοχή όλων των παιδιών στην τάξη μου.

☐ Θα ενθαρρύνω τους συμμαθητές τους να αποδέχονται τη διαφορετικότητα

☐ Άλλο: _____

2. Συμπληρώστε τη φράση: Από εδώ και στο εξής δεσμεύομαι να:

3. Ποια πρακτική/ τεχνική/ στάση έχεις ήδη εφαρμόσει από τα προηγούμενα εργαστήρια;

Ευχαριστούμε θερμά για τη συμμετοχή και την ανατροφοδότησή σας!

1η Δράση για Μαθητές: Βιωματικό εργαστήριο με αξιοποίηση έργων ζωγραφικής

Περιγραφή

Σε αυτό το εργαστήριο οι μαθητές μέσω γνωστών έργων τέχνης έρχονται σε επαφή με την έννοια της συμπερίληψης και της αποδοχής του διαφορετικού.

ΠΜΑ

1. Αναγνωρίζουν και να περιγράφουν την έννοια της συμπερίληψης μέσα από παραδείγματα καθημερινά, παιχνίδια ή βιωματικές δραστηριότητες σε ποσοστό 70%
2. Συμμετέχουν ενεργά σε δράσεις μετασχηματίζουσας μάθησης για προαγωγή της ενσυναίσθησης, αποδοχής, συμπερίληψης κτλ σε ποσοστό 70%

Γενικά στοιχεία

- ✓ **Διάρκεια δράσης:** 2 ώρες για κάθε έργο, επιλογή του έργου που επιθυμούν, βάσει επιπέδου και ενδιαφερόντων
- ✓ **Χώρος:** σχολική αίθουσα
- ✓ **Συμμετέχοντες:** μαθητές, εκπαιδευτικοί τάξεων, συνεργαζόμενοι εκπαιδευτικοί και ειδικότητες
- ✓ **Συντονιστές:** Μπαρτζάκη Μαριάννα ΣΕ70, Σάρρα Ηλιάννα εκπαιδευτικός ΠΕ70ΕΑΕ, εκπαιδευτικοί του σχολείου, (ΕΔΥ του σχολείου), (παρουσία μας σε δύο διαφορετικά σχολεία για συντονισμό).
- ✓ **Δυο κύκλοι:** τα προτεινόμενα έργα τέχνης προς επεξεργασίας μέσω μετασχηματίζουσας μάθησης θα χωριστούν σε δύο κύκλους ανάλογα με το ηλικιακό επίπεδο των μαθητών Α-Β-Γ και Δ-Ε-ΣΤ.

Δομή βιωματικής δραστηριότητας μετασχηματίζουσας μάθησης

1. Υποδοχή & Γνωριμία με το αντικείμενο(10 λεπτά)

Μικρή εισαγωγή – επεξήγηση του πώς θα εργαστούμε με αφορμή τα έργα τέχνης. Επιφανειακή χρήση της έννοιας της συμπερίληψης ως στόχου της εργασίας μας.

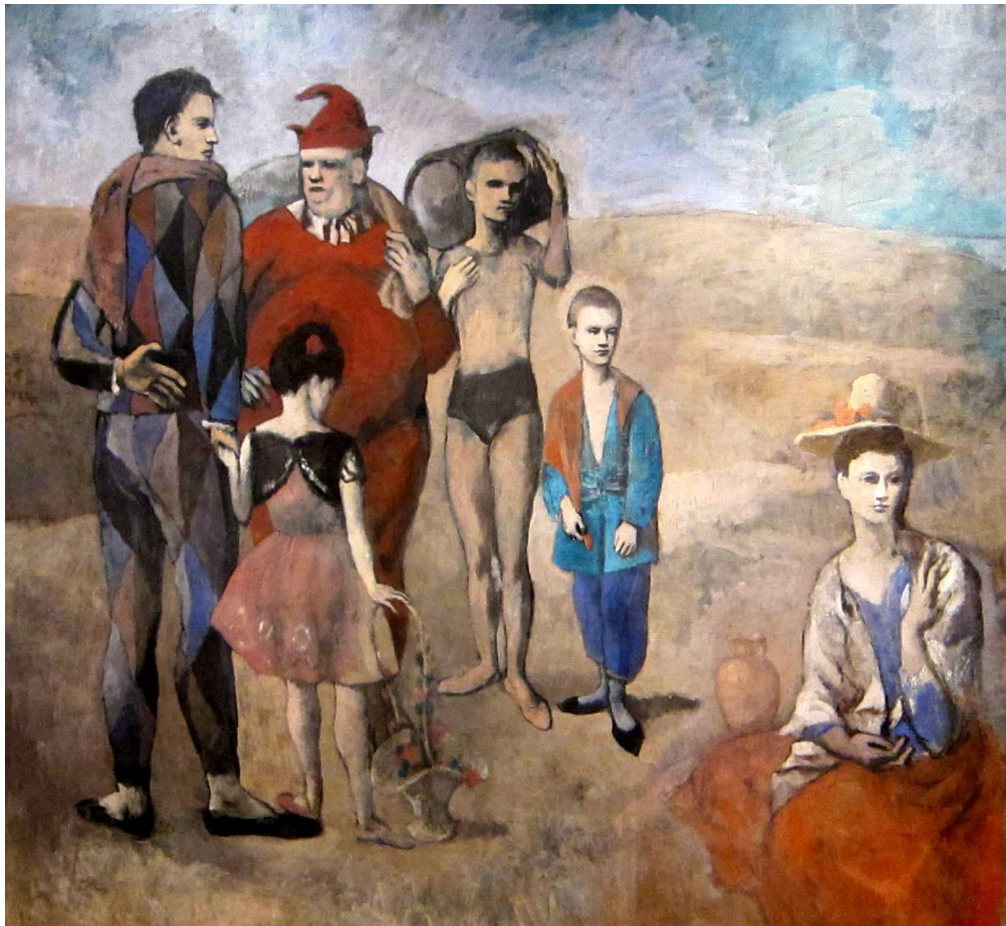
2. Γνωριμία και επεξεργασία με τους πίνακες ζωγραφικής (30 λεπτά)

Α-Β-Γ

Επιλογές: Οικογένεια Σαλτιμπάγκων Πικάσο

Βήματα επεξεργασίας

- ✓ Παρουσίαση έργου- παρατήρηση ατομική
- ✓ Περιγραφή
- ✓ Προβληματισμός – συζήτηση (ερωτήσεις του τύπου σε τι μοιάζει, διαφέρει αυτή η οικογένεια από τη δική μας;
- ✓ Κριτική προσέγγιση (είναι όλες οι οικογένειες ίδιες ; κτλ)
- ✓ Δημιουργία (φτιάχνω με υλικά, με θεατρικό παιχνίδι, με ζωγραφική τη δική μου οικογένεια)

Πηγή: [17-23.jpg \(1394×1279\)](#) στη 1/8/2025

- Το δέντρο της Ζωής Κλιμτ

Πηγή: [Γκούσταφ Κλιμτ - Gustav Klimt | Πίνακες Ζωγραφικής Θεσσαλονίκη | Arting](#)
στη 1/8/2025

Βήματα επεξεργασίας

- ✓ Παρουσίαση έργου- παρατήρηση ατομική
- ✓ Περιγραφή
- ✓ Προβληματισμός – συζήτηση (είμαστε όλοι κομμάτια του δέντρου; Είμαστε ωστόσο ίδιοι;)
- ✓ Κριτική προσέγγιση (πόσο διαφέρουμε στην τάξη μας; Διαφέρουμε στην οικογένειά μας; Στην πόλη μας; Με ανθρώπους άλλων χωρών; Μπορούμε να είμαστε όλοι ίδιοι; κτλ)
- ✓ Δημιουργία (το δέντρο της τάξης μου , που ο καθένας βάζει τη δική του πινελιά και στοιχείο)

• Children in the Tuileries Gardens

Πηγή: [Edouard Manet | Children in the Tuileries Gardens | French | The Metropolitan Museum of Art](#) στη 1/8/2025

Βήματα επεξεργασίας

- ✓ Παρουσίαση έργου- παρατήρηση ατομική
- ✓ Περιγραφή
- ✓ Προβληματισμός – συζήτηση (πώς παίζουν; Πού; Εσείς πώς και πού παίζετε)
- ✓ Κριτική προσέγγιση (έχουν όλα τα παιδιά ανάγκη και δικαίωμα το παιχνίδι; Γιατί; Τι προσφέρει το παιχνίδι; κ.λπ.)
- ✓ Δημιουργία (**Σχεδιάζουμε τον δικό μας "κήπο παιχνιδιού"**, κάθε ομάδα παίρνει ένα μεγάλο χαρτόνι και ζωγραφίζει/κολλάει εικόνες, λέξεις ή κάνει κολάζ με τίτλο:
«Η ιδανική αυλή για παιχνίδι» ή «Ο δικός μας κήπος παιχνιδιού» Τα παιδιά

φαντάζονται και σχεδιάζουν έναν χώρο (πραγματικό ή φανταστικό) όπου όλα τα παιδιά μπορούν να παίζουν ελεύθερα. (Τι παιχνίδια έχει; Ποιοι παίζουν εκεί; Υπάρχουν κανόνες; Υπάρχει σεβασμός; Έχει δέντρα, βιβλία, τραμπάλες, μουσική; Τι άλλο; Μπορούν να συμπεριλάβουν και δικά τους μηνύματα π.χ. «Όλοι παίζουν», «Το παιχνίδι είναι χαρά», «Το παιχνίδι είναι δικαίωμα».

Δ-Ε-ΣΤ

Επιλογές

- **Η Ελευθερία οδηγεί το Λαό – Ντελακρουά**

Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%97_%CE%95%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%B1_%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%B5%CE%AF_%CF%84%CE%BF%CE%BD_%CE%9B%CE%B1%CF%8C στη 1/8/2025

Βήματα επεξεργασίας

- ✓ Παρουσίαση έργου- παρατήρηση ατομική
- ✓ Περιγραφή
- ✓ Προβληματισμός – συζήτηση (αναλύουν την έννοια της ενότητας και της συλλογικής δράσης για έναν κοινό σκοπό. Συζητούν πώς η αποδοχή και η συμπερίληψη βοηθούν την κοινωνική αλλαγή, Στην τάξη/στη ζωή σας, πότε έχετε νιώσει ότι κάτι αλλάζει όταν είμαστε όλοι μαζί)
- ✓ Κριτική προσέγγιση (□ Η ελευθερία είναι μόνο για κάποιους ή για όλους; Ποιοι δικαιούνται να την έχουν; Γιατί στο έργο απεικονίζονται άτομα από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα και ηλικίες; Μπορεί να υπάρξει κοινωνική αλλαγή χωρίς συλλογική δράση; Πώς μας επηρεάζει η αδικία; Πώς μπορούμε να αντιδράσουμε ειρηνικά ή δυναμικά; Ποια δικαιώματα υπερασπίζεται αυτός ο πίνακας σήμερα;

- ✓ Δημιουργία (Τα παιδιά συνεργάζονται για να δημιουργήσουν **ένα σύγχρονο εικαστικό πανό ή κολάζ** με τίτλο: «**Τι σημαίνει Ελευθερία για εμάς σήμερα**». Επιλέγουν **σύγχρονες μορφές “ελευθερίας”**:(Ελευθερία στην έκφραση, στην εκπαίδευση, να είσαι ο εαυτός σου, από τον αποκλεισμό / τον εκφοβισμό, μέσα στην τάξη / στην οικογένεια / στην κοινότητα). Δημιουργούν **σύγχρονες φιγούρες** όπως: Παιδιά όλων των εθνικοτήτων. Παιδιά με αναπηρία. Παιδιά με διαφορετικές ταυτότητες. Παιδιά που διαδηλώνουν ειρηνικά. Το έργο συνοδεύεται από δικά τους **συνθήματα** ή **μανιφέστο ελευθερίας** (σε λέξεις ή φράσεις)

- **Νούφαρα – Μονέτ**

Πηγή: ["η βραδιά της Κυριακής στον ιαπωνικό κήπο" του Κλοντ Μονέ - Αναζήτηση στη](#)
1/8/2025

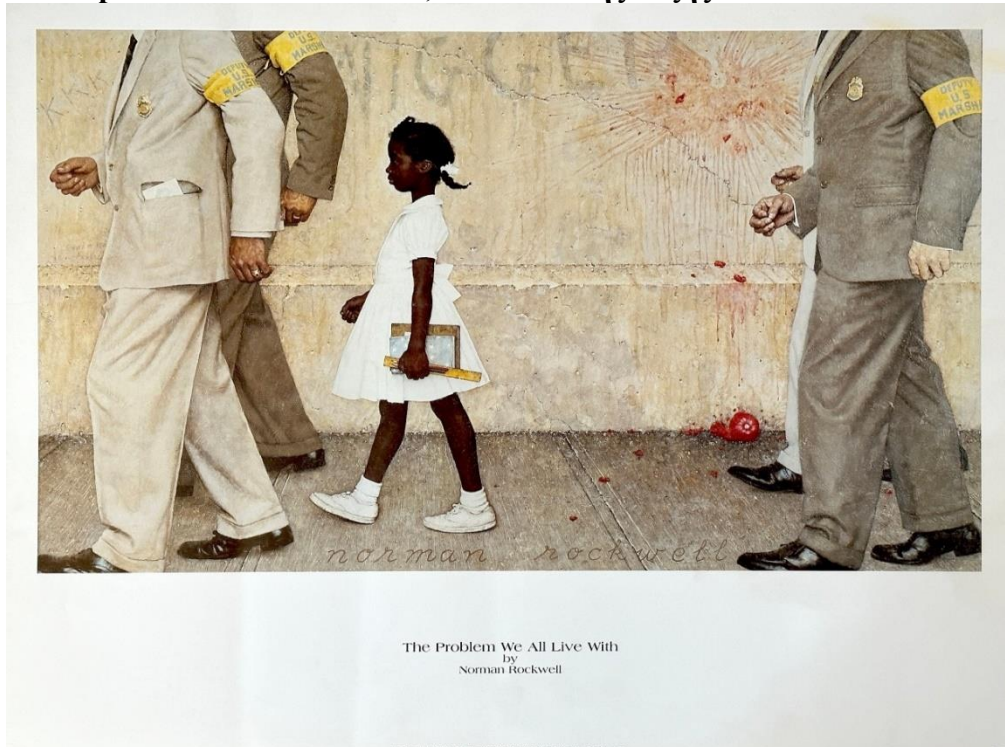
Βήματα επεξεργασίας

- ✓ Παρουσίαση έργου- παρατήρηση ατομική
- ✓ Περιγραφή (Τι βλέπετε; Τι χρώματα κυριαρχούν; Αν αυτός ο πίνακας ήταν ήχος, τι ήχο θα είχε; Αν ήταν συναίσθημα, ποιο θα ήταν; Τι φυτά βλέπουμε; Είναι κοντά ή μακριά; Ποια είναι η επιφάνεια που βλέπουμε; (νερό, λίμνη) Τι νομίζετε ότι υπάρχει πέρα από τον πίνακα; Ποιες αποχρώσεις του πράσινου, μπλε και ροζ διακρίνετε;
- ✓ Προβληματισμός – συζήτηση (Είναι όλα τα νούφαρα ίδια; Παρόλα αυτά, πώς φαίνονται μαζί; Ποιο θα ήταν το αποτέλεσμα αν υπήρχε μόνο ένα είδος λουλουδιού; Στην τάξη μας υπάρχουν παιδιά που είναι διαφορετικά μεταξύ τους;

Τι τους κάνει ξεχωριστούς; Πώς μπορούμε να κάνουμε μια «λίμνη» όπου όλα τα παιδιά να επιπλέουν με ασφάλεια και χαρά; Έχετε νιώσει ποτέ σαν νούφαρο που το άφησαν μόνο του; Τι μπορούμε να κάνουμε για να μην νιώθει κανείς έτσι;)

- ✓ Κριτική προσέγγιση (Όπως στον πίνακα του Μονέ, έτσι και στη ζωή μας, η **ποικιλία και η αποδοχή** κάνουν τον «κήπο» μας όμορφο. **Συμπερίληψη** σημαίνει: Σε βλέπω. Σε αποδέχομαι. Σε θέλω μαζί μας., τι σκέφτεσαι για αυτή τη δήλωση; Πώς μπορείς να την εξηγήσεις με δικά σου λόγια;
- ✓ Δημιουργία (φτιάχνουμε τη δική μας λίμνη, δημιουργική γραφή: το νούφαρο που ήθελε να είναι μόνο του)

- **The problem we all live with, τα παιδιά της τάξης Rockwell**

Πηγή: [the problem we all live with norman rockwell](#) - Αναζήτηση Εικόνες στη 1/8/2025
Βήματα επεξεργασίας

- ✓ Παρουσίαση έργου- παρατήρηση ατομική
- ✓ Περιγραφή (Τι βλέπετε; Τι φορά, γιατί συνοδεύεται;, στάση σώματος κτλ)
- ✓ Προβληματισμός – συζήτηση (Γιατί συνοδεύεται; Πώς αισθάνεται; Τι θα κάνατε εσείς, αν ήσαστε στη θέση της; κτλ)
- ✓ Κριτική προσέγγιση (έχουμε όλοι δικαίωμα στην εκπαίδευση και στη μάθηση; Γιατί; Τι συμβαίνει; Έχετε υπόψιν σύγχρονα ή δικά σας παραδείγματα; Τι σημαίνει να είσαι διαφορετικό μέσα σε μία τάξη; Μπορούμε να φτιάξουμε σχολεία όπου όλα τα παιδιά νιώθουν αποδεκτά και ασφαλή;)
- ✓ Δημιουργία (αφίσα, δημιουργική γραφή: πρώτη μέρα στο σχολείο για

Κλείσιμο Δράσης

Μια μέρα μία ζέβρα σκοντάφτει πάνω σε ένα δέντρο. Μετά από αυτό πράγματα αλλάζουν εντελώς. Τι μαθαίνει τελικά η ζέβρα; Τι μαθαίνουμε εμείς;

https://www.youtube.com/watch?v=n5yn7V5QOAE&ab_channel=Filmbilder%26Friends

Αξιολόγηση 1^{ης} δράσης για μαθητές- έργα ζωγραφικής

Προτάσεις τεχνικών:

- ✓ Προφορική ανατροφοδότηση και καταγραφή από εκπαιδευτικό σε ημερολόγιο
- ✓ Ερωτηματολόγιο με κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις
- ✓ Παρατήρηση συμπεριφοράς και συμμετοχής σύμφωνα με τα δηλωμένα ΠΜΑ με πίνακες καταγραφής αυτών
- ✓ Αυτοαξιολόγηση με κάρτες συναισθημάτων, στάσεων και έκφρασης

Α. Ενδεικτικό Ερωτηματολόγιο για Α-Β-Γ

Δείγμα ερωτήσεων:

1. Σου άρεσε να βλέπεις πίνακες ζωγραφικής στην τάξη;
☐ 😊 Ναι ☐ 😐 Λίγο ☐ ☹️ Όχι
2. Μάθαμε ότι όλα τα παιδιά μπορούν να είναι διαφορετικά αλλά να παίζουν μαζί.
Εσύ τι λες;
☒ Συμφωνώ ☐ ? Δεν ξέρω ☒ Δεν συμφωνώ
3. Ποιο είναι το πιο όμορφο πράγμα που έμαθες σήμερα;
(Ανοιχτού τύπου – δίνεται ζωγραφικό τετράγωνο για απάντηση ή ζωγραφιά)

Β. Ενδεικτικό Ερωτηματολόγιο για Δ-Ε-ΣΤ

1. Μπορώ να περιγράψω τι σημαίνει "συμπερίληψη" μέσα από τους πίνακες ζωγραφικής.
 - 1 (Καθόλου) – 5 (Πολύ)
2. Ένιωσα ότι μπορώ να πω τη γνώμη μου και να συμμετέχω ελεύθερα.
 - 1 – 5
3. Πιστεύεις ότι **όλα τα παιδιά** πρέπει να παίζουν μαζί, ανεξάρτητα από τη γλώσσα ή το σώμα τους;
☒ Ναι ☒ Όχι ? ☐ Δεν ξέρω
4. Πώς φαντάζεσαι ένα σχολείο που χωράει **όλους τους μαθητές**;
 - (Ανοιχτή απάντηση με ελεύθερο κείμενο ή ζωγραφική)
 - Τι μπορεί να κάνει η τάξη σας, για να είναι πιο φιλική και συμπεριληπτική;

Γ. Ενδεικτική φόρμα παρατήρησης συμπεριφοράς και συμμετοχής

ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΜΕΝΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΜΕΡΙΚΩΣ (ΣΕ ΠΟΙΕΣ, ΓΙΑΤΙ;)	ΠΟΤΕ/ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ
Συνεργάζεται με άλλα παιδιά				
Αναφέρεται θετικά για τη διαφορετικότητα				
Συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες				

2η δράση για μαθητές: Η Αργυρώ γελάει

Περιγραφή

Το ποίημα «Η Αργυρώ γελάει» είναι μια εικονογραφημένη ιστορία που αφηγείται μια σειρά από συναισθήματα και δραστηριότητες που βιώνει ένα μικρό κορίτσι, η Αργυρώ. Κολυμπάει με τον πατέρα της, εργάζεται σκληρά στο σχολείο, παίζει με τους φίλους της, κάνει ιπασία. Μόνο στο τέλος της ιστορίας ανακαλύπτουμε ότι η Αργυρώ χρησιμοποιεί αναπηρικό αμαξίδιο. Κοιτάζοντας πίσω στο βιβλίο, παρατηρούμε ότι η Αργυρώ δεν μένει ποτέ χωρίς βοήθεια, αλλά δεν συνειδητοποιούμε τίποτα από αυτά μέχρι να το διαπιστώσουμε στην τελική εικόνα. Η Τζιν Γουίλλις και ο Τόνυ Ρος γράφουν ένα τρυφερό βιβλίο, χωρίς κανένα ίχνος συναισθηματισμού, για ένα θέμα που μας αγγίζει όλους- **την επίγνωση της αναπηρίας** (από το οπισθόφυλλο του βιβλίου). Εστιάζει στις ικανότητες της Αργυρώς και όχι στα πράγματα στα οποία περιορίζεται και δείχνει ότι είναι σαν όλα τα παιδιά, είναι καλή, είναι κακή, είναι δυνατή, είναι αδύναμη. Η Αργυρώ είναι ένα δραστήριο, ζωντανό κοριτσάκι του οποίου η σωματική αναπηρία δεν θεωρείται ποτέ ως μειονέκτημα. Το βιβλίο αυτό εστιάζει στο στοιχείο της κοινωνικής δικαιοσύνης και της γνώσης, καθώς αναγνωρίζει το δικαίωμα σε ένα παιδί με κινητική αναπηρία να συμμετέχει σε κοινές δραστηριότητες και να αισθάνεται τα ίδια συναισθήματα με όλα τα παιδιά της ηλικίας της.

Γενικά στοιχεία

- ✓ **Διάρκεια δράσης:** 2 ώρες
- ✓ **Χώρος:** σχολική αίθουσα
- ✓ **Συμμετέχοντες:** μαθητές, εκπαιδευτικοί τάξεων, συνεργαζόμενοι εκπαιδευτικοί και ειδικότητες
- ✓ **Συντονιστές:** Μπαρτζάκη Μαριάννα ΣΕ70, Σάρρα Ηλιάνα εκπαιδευτικός ΠΕ70ΕΑΕ, εκπαιδευτικοί του σχολείου
- ✓ **Δuo κύκλοι:** τα προτεινόμενα φύλλα εργασίας μέσω μετασχηματίζουσας μάθησης θα χωριστούν σε δύο κύκλους ανάλογα με το ηλικιακό επίπεδο των μαθητών Α-Β-Γ και Δ-Ε-ΣΤ.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι μαθητές και οι μαθήτριες με την ολοκλήρωση της παρέμβασης αναμένεται να:

- Αναγνωρίζουν και να περιγράφουν την έννοια της συμπερίληψης μέσα από παραδείγματα καθημερινά, παιχνίδια ή βιωματικές δραστηριότητες σε ποσοστό 70%
- Συμμετέχουν ενεργά σε δράσεις μετασχηματίζουσας μάθησης για προαγωγή της ενσυναίσθησης, αποδοχής, συμπερίληψης κτλ σε ποσοστό 70%

Δομή βιωματικής δραστηριότητας μετασχηματίζουσας μάθησης

- ✓ Η παρέμβαση ξεκινάει με τις μαθήτριες και τους μαθητές να σχεδιάζουν μία αυτοπροσωπογραφία τους στην οποία να παρουσιάζουν τον εαυτό τους κάνοντας την αγαπημένη τους δραστηριότητα.
- ✓ Προβολή της παρουσίασης και την ανάγνωση του ποιήματος.
- ✓ Συζήτηση – επεξεργασία του ποιήματος, (τα παιδιά εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές στις συνήθειες και τα συναισθήματά τους με αυτά της Αργυρώς – και ομαδοποίηση των αυτοπροσωπογραφιών τους ανάλογα με τις κοινές δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν).

✓ Κριτική προσέγγιση (κάνουμε όλοι τις ίδιες δραστηριότητες, νιώθουμε όλοι το ίδιο όταν κάνουμε κάτι; - συμπλήρωση του Φ.Ε. 1).

✓ Ευαισθητοποίηση για την αναπηρία. Γίνεται προβολή της τελευταίας διαφάνειας και διαβάζονται οι τελευταίοι στίχοι του ποιήματος. Στη συνέχεια προβάλλεται η παρουσίαση από το τέλος προς την αρχή ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να διαπιστώσουν ότι η Αργυρώ έχει παρόμοιες ικανότητες με αυτούς αλλά δέχεται επίσης συστηματική υποστήριξη. Έπειτα οι μαθητές συμπληρώνουν το Φ.Ε.2 και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα με τη μορφή εικονογραφήματος.

✓ Κλείσιμο της δράσης με προβολή της ταινίας μικρού μήκους «Πάτα γερά στα σύννεφα». Οι μαθητές συζητούν στον κύκλο για τα εμπόδια και της ελεύθερης μετακίνησης των ατόμων με κινητική και οπτική αναπηρία και την προέλευση των περιορισμών τους.

Προαιρετική δραστηριότητα: Οι μαθητές και οι μαθήτριες ερευνούν στον εξωτερικό χώρο του σχολείου τους πιθανά εμπόδια που θα περιόριζαν την μετακίνηση ατόμων με κινητική και οπτική αναπηρία.

Πηγές

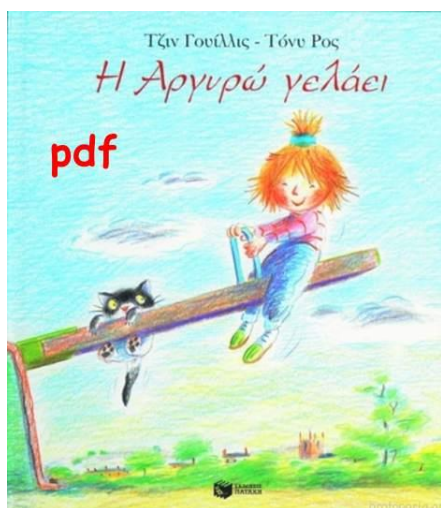
Ιστοσελίδες

✓ https://6elementssje.blogspot.com/2013/09/susan-laughs.html?utm_source=chatgpt.com

✓ <https://streaming.cinedu-gfc.gr/play/#/film/170417?from=https:%2F%2Fstreaming.cinedu-gfc.gr%2Ffilm%2Fpata-gera-sta-sunnepha%2F&t=0>

✓ <https://www.teachingenglish.org.uk/teaching-resources/teaching-primary/stories-and-poems/susan-laughs>

Το παραμύθι

Αξιολόγηση 2ης δράσης για μαθητές

Προτάσεις τεχνικών:

- ✓ Προφορική ανατροφοδότηση και καταγραφή από εκπαιδευτικό σε ημερολόγιο
- ✓ Ερωτηματολόγιο με κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις
- ✓ Παρατήρηση συμπεριφοράς και συμμετοχής σύμφωνα με τα δηλωμένα ΠΜΑ με πίνακες καταγραφής αυτών
- ✓ Αυτοαξιολόγηση με κάρτες συναισθημάτων, στάσεων και έκφρασης

A. Ενδεικτικό Ερωτηματολόγιο για Α-Β-Γ

Δείγμα ερωτήσεων:

5. Σου άρεσε το ποίημα και η παρουσίαση του βιβλίου στην τάξη;
☐ Ναι ☐ Λίγο ☐ Όχι
6. Μάθαμε ότι όλα τα παιδιά μπορούν να συμμετέχουν σε πολλές δραστηριότητες και να νιώθουν το ίδιο ανεξάρτητα αν έχουν ή όχι κάποια αναπηρία. Εσύ τι λες;
☒ Συμφωνώ ☐ Δεν ξέρω ☒ Δεν συμφωνώ
7. Ποιο είναι το πιο όμορφο πράγμα που έμαθες σήμερα;
(Ανοιχτού τύπου – δίνεται ζωγραφικό τετράγωνο για απάντηση ή ζωγραφιά)

B. Ενδεικτικό Ερωτηματολόγιο για Δ-Ε-ΣΤ

1. Μπορώ να περιγράψω τι σημαίνει "συμπερίληψη" μέσα από την ικανότητα ανάπηρων και μη ατόμων να συμμετέχουν σε κοινές δραστηριότητες
- 1 (Καθόλου) – 5 (Πολύ)
2. Ένιωσα ότι έχω ομοιότητες και διαφορές με τους συμμαθητές μου.
- 1 – 5
3. Πιστεύεις ότι **όλα τα παιδιά** μπορούν να συμμετέχουν σε ίδιες δραστηριότητες χωρίς περιορισμούς, ανεξάρτητα από τη γλώσσα ή το σώμα τους;
- ☒ Ναι ☒ Όχι ☐ Δεν ξέρω
8. Πώς φαντάζεσαι ένα σχολείο που χωράει **όλους τους μαθητές**;
- (Ανοιχτή απάντηση με ελεύθερο κείμενο ή ζωγραφική)
 - Τι μπορεί να κάνει η τάξη σας, για να είναι πιο φιλική και συμπεριληπτική;

Γ. Ενδεικτική φόρμα παρατήρησης συμπεριφοράς και συμμετοχής

ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΜΕΝΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΜΕΡΙΚΩΣ (ΣΕ ΠΟΙΕΣ, ΓΙΑΤΙ;)	ΠΟΤΕ/ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ
Συνεργάζεται με άλλα παιδιά				
Αναφέρεται θετικά για τη διαφορετικότητα				
Συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες				

Φύλλο εργασίας 1 – διαχωρισμός ρημάτων επιθέτων

Η Αργυρώ γελάει,
η Αργυρώ τραγουδάει.
Η Αργυρώ στα χέρια
του μπαμπά πετάει,
η Αργυρώ κάνει κούνια
και χαμογελάει.
Η Αργυρώ είναι καλή,
η Αργυρώ είναι πονηρή,
η Αργυρώ είναι χαρούμενη,
η Αργυρώ είναι λυπημένη.
Η Αργυρώ χορεύει,
η Αργυρώ ιππεύει.

Η Αργυρώ στη θάλασσα κοιτά
πώς κολυμπάει,
η Αργυρώ στα βράχια κρύβεται
και μας γελάει.

Η Αργυρώ κρύβεται, η πονηρή!
Η Αργυρώ φανερώνεται
με δυνατή φωνή.

Η Αργυρώ είναι άγρια
και θυμωμένη,
η Αργυρώ είναι περήφανη
κι ευχαριστημένη.

Η Αργυρώ τσαλαβουτάει,
η Αργυρώ στριφογυρνάει.

Η Αργυρώ από το αυτοκίνητο
μας χαιρετάει.

Η Αργυρώ μες στο μουσείο
βόλτα πάει.

Η Αργυρώ λύνει σωστά την άσκηση,
η Αργυρώ τη λύνει λάθος.

Η Αργυρώ νιώθει αδύναμη και κλαίει,
η Αργυρώ νιώθει δυνατή και τίποτα δε λέει. [...]

Η Αργυρώ με πινέλα χαίρεται να ζωγραφίζει
κι ύστερα τις ζωγραφιές πετά ή τις χαρίζει.

Η Αργυρώ το σκοτάδι νιώθει γύρω της και το φοβάται,
αγκαλιές θέλει για να ζεσταθεί
και παραμύθια για να κοιμηθεί.

Αυτή είναι η Αργυρώ:
ένα παιδάκι σαν εμένα,
ένα παιδάκι σαν κι εσένα.

Υπογραμμίστε τα **ρήματα** με **πράσινο** χρώμα.

Υπογραμμίστε τα **επίθετα** με **κόκκινο** χρώμα.

Φύλλο εργασίας 2 – Συναισθήματα και Ενέργειες

Γράψε μια λέξη για κάθε εικόνα

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

αγγίζω

χαμογελώ

φοβάμαι

αγκαλιάζω

ακούω

γελάω

Φύλλο εργασίας 3 – Τι συμβαίνει στο πάρκο;

Ποια λέξη περιγράφει την εικόνα;

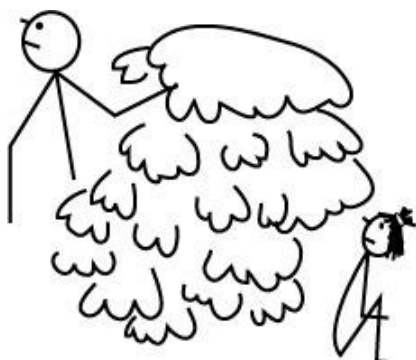
1. _____

2. _____

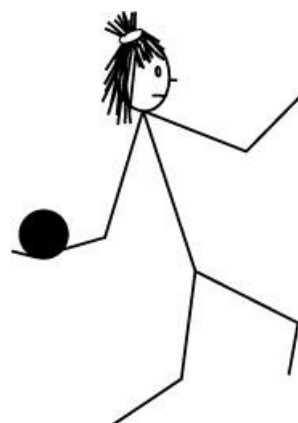
3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

Φύλλο εργασίας 4 – Έρευνα στην τάξη. Βρες κάποιον που να ξέρει

1. Πρώτα τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές σου τις παρακάτω ερωτήσεις και συμπλήρωσε τα ονόματά τους

Ερώτηση συμμαθητή/συμμαθήτριας	Όνομα
Ξέρεις να κολυμπάς;	
Ξέρεις να χορεύεις;	
Παίζεις ποδόσφαιρο;	
Ξέρεις να τραγουδάς;	
Ξέρεις να ζωγραφίζεις;	
Ξέρεις να ιππεύεις;	
Μπορείς να κάνεις σκι;	
Παίζεις κάποιο μουσικό όργανο;	
Ξέρεις να κάνεις ποδήλατο;	
Μαθαίνεις κάποια πολεμική τέχνη;	

2. Γράψε τα αποτελέσματα της έρευνάς σου

.....παιδιά στην τάξη μου ξέρουν να

..... παιδιά στην τάξη μου ξέρουν να

..... παιδιά στην τάξη μου ξέρουν να

..... παιδιά στην τάξη μου ξέρουν να

..... παιδιά στην τάξη μου ξέρουν να

..... παιδιά στην τάξη μου ξέρουν να

..... παιδιά στην τάξη μου ξέρουν να

..... παιδιά στην τάξη μου ξέρουν να

..... παιδιά στην τάξη μου ξέρουν να

..... παιδιά στην τάξη μου ξέρουν να

Φύλλο εργασίας 5 – Η Αργυρώ γελάει

Δραστηριότητες που μπορώ να κάνω μόνος/ μόνη μου	Δραστηριότητες στις οποίες χρειάζομαι βοήθεια

3η δράση για μαθητές: «Το Τρέξιμο της Ελπίδας»

Περιγραφή

Με αυτή τη δράση οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τη διαφορετικότητα και έχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν βιωματικά την ανάγκη της συνεργασίας, της αποδοχής και της αμοιβαιότητας για την επίτευξη κοινών στόχων. Οι ίδιοι, βιώνοντας περιορισμούς, διαπιστώνουν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με αναπηρίες ή αυτοί που προέρχονται από αλλόγλωσσα περιβάλλοντα στην καθημερινότητά τους και αναγκάζονται να βρουν δημιουργικές λύσεις προκειμένου να υπερβούν τα εμπόδια και να φτάσουν σε ένα επιθυμητό αποτέλεσμα.

ΠΜΑ

1. Αναγνωρίζουν και να περιγράφουν την έννοια της συμπερίληψης μέσα από παραδείγματα καθημερινά, παιχνίδια ή βιωματικές δραστηριότητες σε ποσοστό 70%
2. Συμμετέχουν ενεργά σε δράσεις μετασχηματίζουσας μάθησης για προαγωγή της ενσυναίσθησης, αποδοχής, συμπερίληψης κτλ σε ποσοστό 70%

Γενικά στοιχεία

- ✓ **Διάρκεια δράσης:** 2 ώρες
- ✓ **Χώρος:** αυλή του σχολείου ή αίθουσα πολλαπλών χρήσεων
- ✓ **Συμμετέχοντες:** μαθητές – μαθήτριες του σχολείου, εκπαιδευτικοί των τάξεων και εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων
- ✓ **Συντονιστές:** Μπαρτζάκη Μαριάννα ΣΕ70, Σάρρα Ηλιάννα εκπαιδευτικός ΠΕ70ΕΑΕ, εκπαιδευτικοί του σχολείου

Δομή εργαστηρίου

Δραστηριότητα 1^η

Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει δυνατά στους μαθητές το παραμύθι «Το τρέξιμο της ελπίδας». Στη συνέχεια τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες 4-5 ατόμων και αναπαριστούν τα πρόσωπα του παραμυθιού - ένα άτομο με δεμένα μάτια (οπτική αναπηρία), ένα άτομο που δεν κατανοεί τη γλώσσα, ένα άτομο με ένα πόδι δεμένο (κινητική αναπηρία), ένα άτομο με ωτοασπίδες (ακουστική αναπηρία), ένα άτομο χωρίς περιορισμό (συντονιστής). Σκοπός είναι να ξεκινήσουν να τρέχουν από κοινού από ένα σημείο εκκίνησης μέχρι ένα σημείο τερματισμού στην αυλή του σχολείου με στόχο τον ταυτόχρονο τερματισμό της ομάδας χωρίς να αφήσουν κανέναν πίσω, συνεργαζόμενοι και βρίσκοντας δημιουργικές λύσεις.

Σημείωση: Σε περίπτωση που οι μαθητές δεν καταφέρουν να ξεκινήσουν ή να τερματίσουν ταυτόχρονα προτείνεται να τους επιτραπεί η αποτυχία ώστε να αναστοχαστούν στους λόγους που οδήγησαν σε αυτή. Προτείνεται, επίσης, η επανάληψη της δράσης μετά από έναν μήνα ώστε να διαπιστωθεί αν τροποποιήθηκαν οι στάσεις και οι συμπεριφορές των μαθητών/τριών.

Δραστηριότητα 2^η

Με στόχο τον αναστοχασμό, την ενίσχυση της προσωπικής έκφρασης και την εσωτερική κατανόηση της έννοιας της ισότητας και συμπερίληψης οι μαθητές κάθονται σε κύκλο και κάθε παιδί παίρνει τον λόγο κρατώντας ένα αντικείμενο (π.χ. μία μπάλα). Καλείται να απαντήσει σε ερωτήσεις όπως:

- Ποιος από τους ήρωες σου θύμισε εσένα ή κάποιον που ξέρεις;
- Πώς ένιωσες όταν παίζαμε το παιχνίδι «Τρέχουμε όλοι μαζί»;
- Τι σημαίνει για σένα η φράση «κανείς δεν μένει πίσω»;

Τα παιδιά μπορούν να επιλέξουν να μιλήσουν, να ζωγραφίσουν ή να γράψουν τις σκέψεις τους αν δεν νιώθουν άνετα να εκφραστούν προφορικά.

Παραμύθι

Σε μια μακρινή χώρα της Αφρικής, σε μια περιοχή που μαστιζόταν από τον πόλεμο και τη φτώχεια, υπήρχε ένα χωριό ξεχασμένο από τον κόσμο. Τα παιδιά του χωριού - όπως ο Άμπου, η Ντάρα, ο Κόφι και η Ζαϊνάμπ - ζούσαν κάθε μέρα με κουράγιο και χαμόγελο, ακόμα κι αν δεν είχαν ούτε φαγητό ούτε σχολείο.

Μια μέρα, ένα τεράστιο ελικόπτερο φάνηκε στον ουρανό. Έκανε κύκλους πάνω από το χωριό κι έπειτα κατέβηκε σε ένα ανοιχτό ξέφωτο. Από τα μεγάφωνα ακούστηκε μια φωνή:

«Η εταιρία Humani Corp έστειλε ανθρωπιστική βοήθεια: τρόφιμα, φάρμακα, ρούχα και παιχνίδια! Το παιδί που θα τρέξει πιο γρήγορα μέχρι το ελικόπτερο θα πάρει τα πάντα για την οικογένειά του!»

Τα παιδιά πάγωσαν. Ο Άμπου, που είχε ένα πόδι πιο κοντό από το άλλο, στήριζε το βήμα του σε ένα ξύλο. Η Ντάρα, που δεν έβλεπε, κρατούσε πάντα το χέρι της Ζαϊνάμπ για να κινηθεί. Ο Κόφι, που δεν άκουγε, διάβαζε τα χείλη των φίλων του. Και η μικρή Σάλμα, που δεν μιλούσε τη γλώσσα των άλλων, στεκόταν πίσω με απορία. Ένα μεγάλο ερώτημα γεννήθηκε στα μάτια όλων: **Ποιος μπορεί να τρέξει μόνος του για όλους;**

Η Ντάρα ψιθύρισε:

- Δεν βλέπω πού να πάω, αλλά μπορώ να ακολουθήσω αν κάποιος με οδηγήσει.

Ο Άμπου είπε:

- Δεν μπορώ να τρέξω γρήγορα, αλλά μπορώ να δώσω ρυθμό.

Ο Κόφι χαμογέλασε και έδειξε το στήθος του:

- Η καρδιά μου ακούει για όλους.

Η Σάλμα έφερε ένα ραβδί και το ζωγράφισε στο χώμα: μια γραμμή, μια ιδέα. Τα παιδιά κατάλαβαν. Ένα πλάνο γεννήθηκε.

Όλα θα τρέξουν μαζί. Ένα σώμα. Μία καρδιά. Μία ψυχή.

Έδεσαν κορδέλες στα χέρια για να μη χάνονται. Ο Άμπου πήρε μπροστά με σταθερό ρυθμό. Η Ζαϊνάμπ κρατούσε τη Ντάρα. Ο Κόφι κοίταζε γύρω να καταλάβει τον ρυθμό και έδινε σήμα στους άλλους. Η Σάλμα έδειχνε με νοήματα τη σωστή κατεύθυνση. Και άρχισαν το «τρέξιμο». Όχι το πιο γρήγορο.

Αλλά το πιο **ενωμένο**.

Το πλήρωμα του ελικοπτήρου κοίταζε με δέος τα παιδιά που έφταναν... **όλα μαζί**. Όχι πρώτος, δεύτερος, τελευταίος. **Μαζί**. Κουρασμένα, μα λαμπερά.

Ένας άντρας από το πλήρωμα πλησίασε συγκινημένος.

- Κανείς δεν νίκησε μόνος του. Νικήσατε μαζί.

Και τότε, άνοιξε τις πόρτες του ελικοπτήρου.

«Τα αγαθά ανήκουν σε όλα τα παιδιά. Όταν υπάρχει συνεργασία, υπάρχει μέλλον.»

Από τότε, στο χωριό τους, τα παιδιά ζωγράφιζαν παντού μια μεγάλη γραμμή με πολλά χέρια ενωμένα - όπως εκείνη η πορεία. Το τρέξιμο τους δεν έσωσε μόνο το χωριό τους· έδωσε μάθημα στον κόσμο.

Γιατί όταν όλοι τρέχουν μαζί, κανείς δεν μένει πίσω.

Αξιολόγηση 3ης δράσης για μαθητές

Οδηγίες: Απάντησε με ειλικρίνεια, επιλέγοντας τον βαθμό που συμφωνείς με κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις.

Δήλωση	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ
Κατάλαβα πώς είναι να ζει κάποιος με κάποια δυσκολία ή αναπηρία.				
Κατάλαβα πώς νιώθει κάποιος που δεν μιλά τη γλώσσα μου.				
Είδα τη σημασία της συνεργασίας σε μια ομάδα.				
Ένιωσα ότι όλοι έχουν κάτι να προσφέρουν, ανεξάρτητα από τις ικανότητές τους.				
Άλλαξα τον τρόπο που βλέπω τα άτομα με αναπηρίες ή βιώνουν άλλους περιορισμούς.				
Μετά τη δραστηριότητα, θέλω να βοηθάω περισσότερο τους άλλους.				
Ένιωσα πως η φωνή μου μετράει στην ομάδα.				
Κατάλαβα πως μπορώ να βοηθήσω ώστε όλοι να συμμετέχουν εξίσου.				

Απαντώ στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου (προαιρετικά):

- Τι σου έμεινε περισσότερο από τη δραστηριότητα;
- Πώς θα συμπεριφέρεσαι ώστε να ικανοποιούνται ισότιμα οι ανάγκες όλων;

1^η Δράση για γονείς:

Βιωματικό εργαστήριο με θεατρικό δρώμενο

Περιγραφή

Σε αυτό το εργαστήριο οι γονείς παρακολουθούν ένα θεατρικό έργο με στόχο την αισθητοποίηση μέσω του βιώματος και της εμπειρίας του αποκλεισμού κάποιων μαθητών στον χώρο του σχολείου εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους.

Στόχοι μέσω της μετασχηματίζουσας μάθησης

Οι γονείς μαθητών του δημοτικού σχολείου να:

- Περιγράφουν την έννοια της συμπερίληψης και της μετασχηματίζουσας μάθησης καθώς και τον ρόλο τους στην ενίσχυση αυτών, μέσα από πρακτικά παραδείγματα σε ποσοστό 70%.
- Εφαρμόζουν στρατηγικές ενσυναίσθησης, αποδοχής της διαφορετικότητας και μη στιγματισμού στο σπίτι μέσα από παιχνίδια, διαλόγους και ενδυνάμωση θετικών προτύπων σε ποσοστό 70%.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα του θεατρικού:

- Να προκαλέσει στους γονείς αναστοχασμό για τον ρόλο των παιδιών, των ενηλίκων και της σχολικής κοινότητας αναφορικά με τη συμπερίληψη όλων των μαθητών του σχολείου και αν αμφισβητήσουν τις δικές τους προκαταλήψεις και πιθανά στερεότυπα σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.
- Να βοηθήσει τους γονείς να σκεφτούν λύσεις συμπερίληψης αντί αποκλεισμού σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.
- Να τους ενεργοποιήσει συναισθηματικά, ώστε να δουν το σχολείο και τα παιδιά μέσα από ένα νέο πρίσμα σε ποσοστό 70% των συμμετεχόντων.

Γενικά στοιχεία

- ✓ **Διάρκεια δράσης:** 2 ώρες
- ✓ **Χώρος:** Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων σχολείου
- ✓ **Συμμετέχοντες:** Γονείς μαθητών όλων των τάξεων
- ✓ **Συντονιστές:** Μπαρτζάκη Μαριάννα ΣΕ70, Σάρρα Ηλιάνα εκπαιδευτικός ΠΕ70ΕΑΕ, εκπαιδευτικοί του σχολείου, ΕΔΥ του σχολείου

Δομή εργαστηρίου

1. Υποδοχή & Γνωριμία (15 λεπτά)

- Οι γονείς γράφουν το όνομά τους σε μια πολύχρωμη «παλέτα» και μια λέξη που συνδέεται με τη λέξη «συμπερίληψη». (π.χ. Γράψε το όνομά σου και δίπλα την πρώτη λέξη που σκέφτεσαι όταν ακούς τη λέξη συμπερίληψη)
- Μικρή εισαγωγή – επεξήγηση της έννοιας της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης (με συντομία και προσωπική αφήγηση από εκπαιδευτικό).

2. Θεατρικό δρώμενο: «Αόρατος στο διάλειμμα» (30 λεπτά)

Σκοπός: Συνειδητοποίηση της ευθύνης όλων στην ενίσχυση της συμμετοχής κάθε παιδιού σε όλες τις δράσεις της σχολικής καθημερινότητας

- **Παρουσιάζεται ένα σύντομο θεατρικό σενάριο** βασισμένο σε περιστατικό αποκλεισμού μαθητή από παιχνίδι στο διάλειμμα.
- Οι γονείς παρακολουθούν αρχικά ως θεατές, και στη συνέχεια γίνεται εφαρμογή της τεχνικής του Θεάτρου του Καταπιεσμένου

❖ Παύση στο κρίσιμο σημείο

❖ Οι γονείς προτείνουν ή και υποδύονται εναλλακτικές αντιδράσεις.

Σενάριο: «Αόρατος στο διάλειμμα»

Χώρος: Προαύλιο σχολείου την ώρα του διαλείμματος

Πρόσωπα - ρόλοι

- **Αλέξανδρος:** Μαθητής με ΔΕΠ-Υ (υπερκινητικός, δυσκολεύεται να ενταχθεί στο παιχνίδι)
- **Μαρίνα:** Μαθήτρια, «αρχηγός» στην παρέα
- **Γιώργος:** Μαθητής, φίλος της Μαρίνας
- **Κυρία Κατερίνα:** Εκπαιδευτικός που εφημερεύει στο διάλειμμα

Διάρκεια: 5–6 λεπτά

1^η Σκηνή – (Εναρξη δρώμενου)

(Στην αυλή. Παιδιά παίζουν μπάλα. Ο Αλέξανδρος πλησιάζει διστακτικά.)

Αλέξανδρος: (χαμογελαστός) Να παίξω κι εγώ;

Μαρίνα: (τον κοιτάζει επικριτικά) Οοοοοο, πάλι εσύ!!!! Όλο φωνάζεις και χαλάς το παιχνίδι.

Γιώργος: Ναι, χτες πήρες τη μπάλα και την πέταξες έξω από το σχολείο.

Αλέξανδρος: Δεν το έκανα επίτηδες... Ήθελα να σουτάρω όπως ο Μέσι.

Μαρίνα: Κάτσε καλύτερα στην άκρη. Είσαι άμπαλος. Θα χαλάσεις πάλι το παιχνίδι μας.

(Ο Αλέξανδρος σιωπά και απομακρύνεται μόνος του.)

2^η Σκηνή 2 – (Ο Αλέξανδρος κάθεται μόνος σε μια γωνιά)

(Η κα Κατερίνα περνά και βλέπει τον Αλέξανδρο μόνο.)

Κα Κατερίνα : Αλέξανδρε, γιατί δεν παίζεις;

Αλέξανδρος: (χαμηλόφωνα) Δεν με θέλουν. Είπαν ότι φωνάζω και κάνω λάθη.

Κα Κατερίνα: Μίλησες μαζί τους; Προσπάθησες ξανά;

Αλέξανδρος: (σηκώνει ώμους) Δεν έχει νόημα. Δε με θέλουν...

Παύση: Σε αυτό το σημείο το δρώμενο σταματά.

Η συντονίστρια απευθύνεται στους θεατές (γονείς):

Ερώτηση προς τους θεατές (γονείς):

- Τι μπορούσε να κάνει διαφορετικά:
 - ο Η Μαρίνα;
 - ο Ο Γιώργος;
 - ο Ο Αλέξανδρος;
 - ο Η κα Κατερίνα;

Προσκαλούνται οι γονείς να ανέβουν στη σκηνή και να «αντικαταστήσουν» ένα από τα πρόσωπα, δοκιμάζοντας μια εναλλακτική συμπεριφορά.

Προτεινόμενες κατευθυντικές παρεμβάσεις (αν η ομάδα δε βρίσκει εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης).

- ❖ Ένας γονέας αντικαθιστά τη Μαρίνα και λέει:
«Αλέξανδρε, αν θέλεις μπορείς να ξεκινήσεις εσύ με πάσα, και μετά συνεχίζουμε. Θες να δοκιμάσουμε;»
- ❖ Ένας άλλος αντικαθιστά την κα Κατερίνα και λέει:
«Μαρίνα, Γιώργο, ελάτε να μιλήσουμε λίγο όλοι μαζί. Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε τον Αλέξανδρο να συμμετέχει καλύτερα;»

Κλείσιμο δράσης

1. Γέφυρες επικοινωνίας ή παζλ:

Οι γονείς χωρίζονται σε μικρές ομάδες και συνεργάζονται για την κατασκευή ενός μηνύματος συμπερίληψης με υλικά που τους δίνονται

2. Κύκλος της δέσμευσης:

Σε κύκλο ο καθένας δίνοντας το χέρι στον άλλο λέει: «Από σήμερα δεσμεύομαι να αναγνωρίζω το δικαίωμα της διαφορετικότητας και της ισότιμης συμμετοχής όλων των παιδιών στις καθημερινές δράσεις του σχολείου.

3. Ηχογράφηση:

με κινητό ηχογραφούμε ανώνυμα την προσωπική δέσμευση: «Ως γονιός αναγνωρίζω ότι κάθε παιδί έχει δικαίωμα για ισότιμη συμμετοχή σε όλες τις δράσεις του σχολείου και θα κατευθύνω και το δικό μου παιδί προς τον σεβασμό και την αποδοχή της διαφορετικότητας.

Αξιολόγηση 1^{ης} Δράσης για γονείς: Δρώμενο: «Αόρατος στο διάλειμμα»

Οδηγίες:

Αφού παρακολουθήσετε το ακόλουθο θεατρικό δρώμενο, αφιερώστε λίγα λεπτά για να σκεφτείτε και να καταγράψετε τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις ιδέες σας. Δεν υπάρχει σωστή ή λανθασμένη απάντηση.

Παρατήρηση

1. Ποιο σημείο της σκηνής σας προκάλεσε το μεγαλύτερο συναίσθημα ή σκέψη; Γιατί;
2. Ποιος από τους ρόλους σας φάνηκε πιο οικείος ή αναγνωρίσιμος; Έχετε συναντήσει ανάλογη συμπεριφορά στο σχολείο ή στην οικογένεια;

Αναστοχασμός

3. Τι θα μπορούσε να έχει κάνει διαφορετικά το κάθε πρόσωπο της σκηνής;
 - Αλέξανδρος:
 - Μαρίνα:
 - Γιώργος:
 - Κα Κατερίνα:
4. Έχετε ποτέ, ως γονείς, παρατηρήσει ή συμμετάσχει σε καταστάσεις αποκλεισμού (έστω και άθελά σας); Πώς αντιδράσατε;

Δράση

5. Ποια μικρή αλλαγή μπορείτε να εφαρμόσετε στην καθημερινότητά σας για να υποστηρίξετε τη συμπερίληψη στο σχολείο και στην κοινωνία;

Συμπέρασμα

6. Συμπληρώστε τη φράση: «Από σήμερα θέλω να θυμάμαι ότι...»

Ευχαριστούμε θερμά για τη συμμετοχή και την ανατροφοδότησή σας!

Φόρμα Παρατήρησης και Αξιολόγησης ΠΜΑ

Όνομα Παρατηρητή/Αξιολογητή: _____

Ημερομηνία: _____

Τάξη / Τμήμα/ Μέρος: _____

Δραστηριότητα: _____

Ομάδα-στόχος (Μαθητές/Εκπαιδευτικοί/Γονείς): _____

ΠΜΑ που αξιολογείται: _____

Παρατήρηση / Σχόλια

1. Σε ποιο βαθμό οι συμμετέχοντες κατανόησαν την έννοια της συμπερίληψης;

2. Υπήρξε ενεργή συμμετοχή των συμμετεχόντων; Πώς εκδηλώθηκε;

3. Υπήρξαν ενδείξεις μετασχηματισμού στάσεων (π.χ. μέσα από εκφράσεις, σχόλια, συμπεριφορές);

4. Ποιες τεχνικές ή μέθοδοι φάνηκαν πιο αποτελεσματικές;

5. Παρατηρήσεις/Προτάσεις για βελτίωση της δραστηριότητας:

Ατομικό Ημερολόγιο Μετασχηματισμού

Ο σκοπός του ημερολογίου είναι να καταγράψεις την προσωπική σου εμπειρία, σκέψεις και συναισθήματα κατά τη διάρκεια της συμμετοχής σου στο πρόγραμμα.

Καθοδηγητικές Ερωτήσεις:

1. Ποια ήταν η πιο σημαντική στιγμή για εσένα κατά τη διάρκεια της δράσης;

2. Τι έμαθες για τον εαυτό σου;

3. Ποιες προκαταλήψεις σου αμφισβητήθηκαν ή άλλαξαν;

4. Τι θα ήθελες να αλλάξεις στην τάξη, στο σχολείο ή στο σπίτι σου;

5. Πώς αισθάνθηκες κατά τη διάρκεια των δράσεων;

6. Πώς φαντάζεσαι ένα συμπεριληπτικό σχολείο;

.....

7. Γράψε ένα θετικό για τη δράση

.....

8. Γράψε ένα αρνητικό για τη δράση

.....

9. Γράψε ένα σημείο προς βελτίωση

.....

2η Δράση για γονείς- βιωματικό εργαστήριο βασισμένο στη Λογοτεχνία

«Βλέπω αλλιώς: Από τη στερεοτυπική σκέψη στην ενσυναίσθηση»

Περιγραφή

Να ενισχυθεί η ικανότητα των γονέων να κατανοούν, να αποδέχονται και να ενσωματώνουν τη διαφορετικότητα στις στάσεις και πρακτικές τους, με εργαλείο δύο λογοτεχνικά έργα και τη θεωρία της μετασχηματίζουσας μάθησης. Μέσα από δύο βιβλία, το «Παλιόπαιδο» της Αγγελικής Δαρλάση και το «Ένας Γιος» του Αλεχάντρο Παλόμας ο γονείς θα προβληματιστούν για τις ταμπέλες, τις στερεοτυπικές αντιλήψεις και τον αποκλεισμό. Θα αναζητήσουν προοπτικές συμπερίληψης και θα προβληματιστούν για τη δικής τους στάση και συμπεριφορά σε γεγονότα και καταστάσεις.

Το «παλιόπαιδο» της Αγγελικής Δαρλάση αφηγείται την ιστορία ενός παιδιού, που μεγαλώνει σε δύσκολες συνθήκες. Όλοι τον αποκαλούν παλιόπαιδο. Η ιστορία εξερευνά τη δύναμη στον άνθρωπο και τη δύναμη της τέχνης ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό. «Αυτή είναι η ιστορία ενός παιδιού συνηθισμένου σαν όλα τα παιδιά και ξεχωριστού σαν κάθε παιδί... όλοι το φώναζαν Παλιόπαιδο.. κάποια στιγμή λοιπόν αποφάσισε πως, αν σε λένε Παλιόπαιδο, πρέπει και να γίνεις. Όμως.. είσαι στ' αλήθεια Παλιόπαιδο;». Λίγα λόγια για το El Sistema: Στο Καρακάς, ένας μουσικός και οικονομολόγος, ο Χοσέ Αντόνιο Αμπρέου, ονειρεύτηκε πως η μουσική θα μπορούσε να αλλάξει τη ζωή των φτωχών και περιθωριοποιημένων παιδιών. Το 1975 έφτιαξε την πρώτη ορχήστρα με 11 παιδιά. Το σχέδιό του υιοθετήθηκε και υποστηρίζεται έκτοτε από τις κυβερνήσεις της Βενεζουέλας, το οποίο πλέον είναι ένα όπλο ενάντια στην παιδική και νεανική εγκληματικότητα, ενάντια στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Σήμερα πάνω από 500.000 παιδιά στη Βενεζουέλα είναι μέλη κάποιας ορχήστρας. Και οι αρχές του El Sistema εφαρμόζονται τώρα πια σε πάνω από 50 χώρες ανά τον κόσμο (από το οπισθόφυλλο του βιβλίου).

Ο «Ένας Γιος» του Αλεχάντρο Παλόμας αφηγείται και αυτό την ιστορία ενός αγοριού που μεγαλώνει με τον πατέρα του και εξερευνά τις πτυχές της παιδικής ψυχής και την αναγκαιότητα της αποδοχής. Εξετάζει αισθήματα και πράξεις χαρακτήρων που ή ζωή τους έχει στιγματιστεί από τυχαία γεγονότα.

Ο Γκιγιέ είναι ένας καλός και χαρούμενος μαθητής της τετάρτης δημοτικού. Αυτό είναι το πρόβλημα για τη δασκάλα του: είναι πολύ καλός και πολύ χαρούμενος. Επίσης, έχει εμμονή με την Μαίρη Πόπινς και κάνει παρέα μόνο με τη συμμαθήτριά του Ναζία που είναι από το Πακιστάν και τα άλλα παιδιά την κοροϊδεύουν.

Η δασκάλα αναφέρει τις ανησυχίες της στον πατέρα του παιδιού, αλλά η συζήτηση την αναστατώνει περισσότερο και παραπέμπει το παιδί στην ψυχολόγο του σχολείου, η οποία κάνει μαζί του εβδομαδιαίες συνεδρίες κατά τις οποίες του ζητά να περιγράφει και να ζωγραφίζει όσα τον απασχολούν.

Σταδιακά το παιδί αποκαλύπτει την παράξενη οικογενειακή του κατάσταση: η μητέρα του είναι αεροσυνοδός και λείπει εδώ και μήνες στο Ντουμπάι. Του στέλνει ένα γράμμα κάθε Πέμπτη, αλλά δεν έχουν μιλήσει σε όλο αυτό το διάστημα, διότι αυτή μπορεί μόνο τα βράδια, όταν ο Γκιγιέ κοιμάται. Όμως, του μεταφέρει τα νέα της ο πατέρας του, ο οποίος, έχοντας μείνει άνεργος πρόσφατα, περνάει τις νύχτες του στον υπολογιστή, μιλώντας της και τις μέρες του, γράφοντάς της επιστολές. Το αποκορύφωμα θα είναι η σχολική παράσταση των Χριστουγέννων, στην οποία το παιδί έχει να ερμηνεύσει ένα απόσπασμα από τη Μαίρη Πόπινς. Η συσσωρευμένη ένταση και

οι εξελίξεις θα έχουν ως αποτέλεσμα μια ντροπιαστική εμπειρία για το παιδί, η οποία όμως θα εξελιχθεί σε ένα ξεκίνημα κάθαρσης για την οικογένεια.

Γενικά στοιχεία

- ✓ **Διάρκεια δράσης:** 2 ώρες
- ✓ **Χώρος:** Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του σχολείου
- ✓ **Συμμετέχοντες:** γονείς των σχολείων
- ✓ **Συντονιστές:** Μπαρτζάκη Μαριάννα ΣΕ70, Σάρρα Ηλιάνα εκπ/τικός ΠΕ70ΕΑΕ

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι γονείς μετά το τέλος της παρέμβασης να είναι ικανοί να:

4. Περιγράψουν την έννοια της συμπερίληψης και της μετασχηματίζουσας μάθησης καθώς και τον ρόλο τους στην ενίσχυση αυτών, μέσα από πρακτικά παραδείγματα σε ποσοστό 70%.
5. Εφαρμόζουν στρατηγικές ενσυναίσθησης, αποδοχής της διαφορετικότητας και μη στιγματισμού στο σπίτι μέσα από παιχνίδια, διαλόγους και ενδυνάμωση θετικών προτύπων σε ποσοστό 70%.
6. Να συμμετέχουν τουλάχιστον σε τρεις δράσεις συμπερίληψης του σχολείου σε ποσοστό 70%

Δομή εργαστηρίου

1. Υποδοχή & Γνωριμία (15 λεπτά)-

Αποπροσανατολιστικό Δίλημμα – Ποιους θεωρώ «κανονικούς» και «παλιόπαιδα»;
Ζητάμε από τους γονείς να καταγράψουν σκέψεις σε post it, τα συγκεντρώνουμε, χωρίς σχόλια. Έστερα τους δίνουμε αυτοκόλλητα και τους ζητάμε να τα κολλήσουν σιωπηλά στον χώρο. Οι γονείς περπατούν γύρω από τοίχους με μεγάλες ταμπέλες (π.χ. «υπερπροστατευτικός», «τεμπέλης», «κακό παιδί», «διαφορετικός», «τα αγόρια δεν κλαίνε», «αυτός/ αυτή είναι παλιόπαιδο, δεν κάνει για φίλος σου») και βάζουν αυτοκόλλητα, σε φράσεις/ καταστάσεις που έχουν βιώσει/ συμπεριφερθεί, πει.

2. Αναγνώσματα από τα βιβλία

Έχουν εντοπιστεί και σημειωθεί αποσπάσματα και από τα δύο βιβλία, με τη λογική να υπάρχει ροή και να μη χαθεί το νόημά τους.

3. **Συζήτηση:** Ποια συναισθήματα δημιουργούνται; Ποιες ταμπέλες έχω βάλει εγώ στο δικό μου ή σε άλλα παιδιά;

4. **Αντικατοπτρισμός- Κριτική Προσέγγιση:** Έχω φερθεί ανάλογα σε σχολικές γιορτές; Έχω κρίνει παιδιά χωρίς να ξέρω «όλη τους την ιστορία»; ποιες κοινωνικές προσδοκίες μεταφέρουμε στα παιδιά μας; Παίρνω τα ποστ it, που έχουν κολληθεί ήδη σε χαρτί του μέτρου και δίπλα σε άλλα ποστ it γράφω εναλλακτικές στάσεις ή συμπεριφορές, από την απόρριψη στην ενσυναίσθηση και αποδοχή (αν δεν βγει από τα γραφόμενα τους αυτό, θα έχουμε ετοιμάσει ήδη στερεοτυπικές φράσεις ή καταστάσεις και θα ζητήσουμε να γράψουν οι γονείς τις εναλλακτικές). Δεύτερη επιλογή «Γράμμα προς το παιδί της τάξης που αποκλείουμε»

5. **Ενσωμάτωση και Δράση – Πώς θα εφαρμόσω τη νέα αντίληψη στην καθημερινότητά μου;**

✓ **Δραστηριότητα 1:** Παιχνίδι ρόλων – «η δύσκολη συνομιλία»: τι λέω στο παιδί μου, όταν νιώθει αποκλεισμένο; Παιχνίδι ρόλων «δεν θέλω να παίξω με τη Μαρία, γιατί είναι από άλλη χώρα, δεν θα τον/την καλέσουμε στο πάρτι μας, γιατί είναι βρώμικος», τι απαντάμε ως γονείς;

✓ **Σύνθεση προσωπικού σχεδίου δράσης:** Πώς θα καλλιεργήσω την αποδοχή στο σπίτι μου;

6. **Κλείσιμο με κύκλο συναισθημάτων:** Τι κρατώ, τι με άγγιξε, τι θέλω να συνεχίσω;

Ηχογράφηση μηνυμάτων ή καταγραφή αυτών.

Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης 2^{ης} δράσης για γονείς

Τίτλος Εργαστηρίου: «Βλέπω αλλιώς: Από τη στερεοτυπική σκέψη στην ενσυναίσθηση»

Οδηγίες: Παρακαλώ απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις με ειλικρίνεια. Οι απαντήσεις σας είναι ανώνυμες και θα βοηθήσουν στη βελτίωση μελλοντικών δράσεων.

A. Ικανοποίηση Προσδοκώμενων Μαθησιακών Αποτελεσμάτων (ΠΜΑ)

Σε κλίμακα από το 1 (Καθόλου) έως το 5 (Πλήρως), σε ποιο βαθμό:

Ερώτηση	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πλήρως
Κατάλαβα καλύτερα την έννοια της συμπερίληψης μέσω της μετασχηματίζουσας μάθησης.					
Αντιλήφθηκα τον ρόλο μου ως γονέας στην ενίσχυση της συμπερίληψης.					
Αντιλήφθηκα τον ρόλο μου ως γονέας στην αποδοχή και αυτοεκτίμηση του παιδιού μου.					
Μπορώ να εφαρμόσω τεχνικές ενσυναίσθησης και αποδοχής της διαφορετικότητας στο σπίτι.					
Έχω αποκτήσει ιδέες, για να μην στιγματίζω τα παιδιά με στερεότυπα.					
Είμαι έτοιμος/η να συμμετέχω σε δράσεις συμπερίληψης του σχολείου.					

Β. Αξιολόγηση Περιεχομένου & Δραστηριοτήτων

Απαντήστε με βάση τη δική σας εμπειρία (1=Καθόλου, 5=Πολύ):

Ερώτηση	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πλήρως
Οι δραστηριότητες ήταν καλά οργανωμένες και είχαν νόημα.					
Η ανάγνωση λογοτεχνικών αποσπασμάτων με βοήθησε να συνδεθώ συναισθηματικά και προσωπικά με το θέμα					
Οι δραστηριότητες και η συζήτηση με έκαναν να αναστοχαστώ πάνω στις δικές μου αντιλήψεις και συμπεριφορές.	.				
Οι δραστηριότητες με έκαναν να ανακαλύψω δικές μου στερεοτυπικές αντιλήψεις και να προβληματιστώ.					
Έχω αποκτήσει ιδέες, για να μην στιγματίζω τα παιδιά με στερεότυπα.					
Το προσωπικό σχέδιο δράσης θα με βοηθήσει να δεσμευτώ και να προσπαθήσω να αλλάξω στάσεις και συμπεριφορές.					

Γ. Συντονισμός & Ατμόσφαιρα

Η διάρκεια και η ροή του εργαστηρίου ήταν ικανοποιητική.

Ερώτηση	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πλήρως
Οι συντονιστές ενίσχυσαν την ενεργή συμμετοχή και ασφάλεια.					
Τα μέλη της ομάδας ήταν υποστηρικτικά και ανοιχτά στη συζήτηση και συνεργασία.					
Η διάρκεια και η ροή του εργαστηρίου ήταν ικανοποιητική.	.				

Δ. Ανοιχτές Ερωτήσεις (προαιρετικές)

1. Ποιο σημείο του εργαστηρίου σας άγγιξε περισσότερο και γιατί;

2. Ποια αλλαγή σκέψης ή συμπεριφοράς νιώθετε ότι ξεκίνησε μέσα σας;

3. Τι θα προτείνατε να βελτιωθεί ή να προστεθεί σε μελλοντικές δράσεις;
